Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Folkminnen från Skärstads socken, Vista härad, Jönköpings län.

11.

(Forts. från del. 1.) sjukdom, men absolut inte densamma, som de 187
kallar trumsjuka nu för tiden. Den liknar den, men det är inte densamma.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Arrendatorn Theodor Larsson, Prästgården, Berghem, 188
född och uppfostrad i Skärstad. Nu omkring 50 år gammal. Sid. 188-
sid. 196).

Onda bettet.

När jag tjänade dräng i Gestra kom det ofta folk till
Engdal för att få bot för onda bettet. Det var en faslig värk i
fingrarna, som man fick av en liten vit mask. Den finns i bäckar
och brunnar och flyter omkring i vattnet. Den ser ut precis som
en tråd. När de kom till Engdal fick de en smörgås av honom, och
vad det var i den vet ju inte jag annat än på ryktesväg. Folk sa'
att han gick och plockade ormar, som han förvarade nere i stal- 189
len eller rättare sagt i ett litet rum under stallen. Och så
skulle det vara hundträck i också. Men vad det än var i smörgåsen
nog alltid hjälpte det.

Skärstad sommaren 1927.

Stolsteg

borrade man bort förr i tiden. Det gick till så, att
man tog en liten kopparpanna med tre fötter, och satte den foten,
som var inne vid skaftet mot ögat och vred ansyss. Då skulle den
som hade stolsteget fråga: "Vad vri'r du efter?" "Jag vri'r bort 190
stolsteget på dej," svarade den som vred. Så gjorde de tre gånger

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

och sen gick stolsteget bort.

Skärstad sommaren 1927.

Vårtor

tog man bort genom att kasta lika många ärter som man hade vårtor i en brunn. Och så skulle man springa undet tak, innan ärterna sjönk till botten. Hann en det, gick vårtorna bort. Fast inte vet jag nu, om det var det som hjälpte, men vårtorna försvunno i alla fall.

Skärstad sommaren 1927.

När det inte gick att få smör.

191

Förr i tiden trodde folk, att andra män´skor kunna då "sanket" av dem eller trolla så, att de inte fick något smör, hur de än kärnade. Jag minns, sen jag var dräng i Gestra, hur Petter i Lusta´talade om, att Johannes i Frälsegården i Ruda förgjorde det för honom. Det var så´nt farligt liv ibland om det. - En dag kom en granne till Petter in till honom, när han satt där och kärnade. "Ja, nu har jag suttit här så och så länge men det blir inget smör" och beklagade sig för honom. Men han hade sina ärenden neråt Frälsegården, och när han kom dit frågade honom förstås Jo- 192
hannes:"Vad gör Petter däruppe?" Jo, han talade om att han Petter hade suttit och kärnat så och så länge utan att få smör. "Ja, han

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

får väl sitta där så länge till med sitt kärne," svarade Johannes, 192
för det var egentligen en skälm den där Johannes, som tyckte det var roligt att skoja med Petter. Men den här grannen han var ju lika dum som Petter, så han talade om, vad Johannas hade sagt. Och Petter blev förstås alldeles vild och skulle bå'slå och stämma Johannes, för han hade länge haft sina misstankar om honom.

Skärstad sommaren 1927.

Stanna hästar.

193

I Gestra hade de en dräng, som de sa'kunde stanna hästar var som helst. En dag var drängarna där - jag var inte med den dagen, men de andra pojkarna talade om det för mej se'n på kvällen - nere i Strands grushåla efter grus. Och de hade ju hört talas om och visste, att han kunde mer än andra, så de sa' till honom:" Visa nu om du kan nå't. Ta och stanna hästen för en bonde nu när han kommer från sta'n." Och han gick ut på vägen och hade sina mixter och konster där ett tag, och se'n kom han tillbaka till de andra i grushålan igen och sa', att nu skulle de 194
se, hur det gick. Rätt som det var kom det en bonde körandes, och när han kom till det stället, där Anders varit, stannade hästen. Bonden manade på honom och slog honom, men han rörde sig inte. Till slut gick han av vagnen och gick tre gånger ansyss runt

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skjutsen och se'n satte han sig på, och då gick det. Men vad han ha- 194
de för sig vid vagnen, det såg ju inte de, för de var ände nere
vid grushålan, men de såg ju, att han gick runt ansyss tre gånger,
och det hade stannat på det stället, där Anders hade varit. Och vad
han gjorde vid vägen hade de ju heller inte sett, men något kunde 195
han, det är ju klart.

Skärstad sommaren 1927.

Gulsot.

Gulsot fick man om det flög en gulspinke över taket rätt över ens säng, och så man inte hade höljt igen täcket efter sig. En fick sjukdomen när en sedan gick in och lade sig på kvällen. Därför måste man alltid hölja över täcket efter sig. Likadant är det förresten med en barnsäng. Man får aldrig låta den stå upphöljd, för då kan barnet bli sjukt, fast det vet jag inte om det bara är 196
för gulsot.

Mot gulsot skulle en äta upp en "hästalort". De bruka- de alltid ta den i "kräsamos" (= lingonmos), för det skulle gå litet lättare att få ner den.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Underlöjtnant Ivan Elming, Berghem, född i Skärstad. Ungefär 60 år gammal. Han ställer sig som synes mycket tvivlande. (Sid. 197 - 200.) 197

Skerva.

För att bota skervan lägger man barnet naket framför en smedsbälg och blåser på det. Osvikligt medel.

Skärstad sommaren 1927.

Vårtor

läste man bort förr, och det hjälpte ofelbart och var det enklaste medlet. Annars kunde man också knyta bort dem, fast det var ju besvärligare. De skulle knytas bort med ulltråd, och så skulle man lägga tråden under en sten. När den var upprottnad var vårtorna också borta. 198

Skärstad sommaren 1927.

Gulsot.

Mot gulsot skulle man ta in saffran.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Att möta käringar först på morgonen är ovillkorligen 198
otur i all synnerhet för jägare och fiskare. Det tror jag förresten
själv på, så möter jag en käring när jag skall gå och jaga eller
fiska, vänder jag alltid. Det är helt enkelt inte lönt att gå då. 199

Skärstad sommaren 1927.

Om man råkade få en orm i sig - det fanns folk förr i
tiden som fick det - skulle man ta ett stort fat med söt mjölk
och lägga sig på magen och gapa över det. Det har Spele-Lasse talat
om för mig. Han hade själv haft en orm i sig i många år, men bli-
vit av med den på det viset.

Skärstad sommaren 1927.

Ta reda på tjuven. 200

För att få reda på tjuven hade de många olika metoder,
men jag minns bara en nu. Då skulle man ta och stöpa bly i en bu-
telj med vatten. Då blev det en sådan figur i vattnet, att man
såg utseendet på tjuven. Fast man fick nog ha rätt god fantasi,
tror jag.

Skärstad sommaren 1927

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

F. d. lantbrukaren Anders Johan Holmström,, Siringe, 201
född år 1851 i Svartorps socken. H. vet helt visst ofantligt mycket om gamla saker och ting, men efter fjorton dagars ihärdigt och jag vågar säga delvis även listigt arbete med honom, måste upptecknaren lämna honom åt sitt öde med följande magra resultat.
(Sid. 201 - 206.)

Hästslakt.

Ja, se förr kunde inte vem som helst slakta en häst, för de ansåg det vanhedrande för vanligt folk. Det var förstås fördenskull, att de inte kunde använda köttet, som slaktningen var ansedd för sämre arbete. Då hade de rackaren eller bosen eller hud- 202
dragaren - det var olika namn på honom - till att göra så'nt arbete. Den första hästen vi slaktade i Hulsingtorp, som jag minns, hade vi bosen till. Det var under fars tid förstås. Men se'n tog inspektor Svanberg på Lyckås bort den seden. Han kallade ner hela godset både bönder och torpare, och där fick de hjälpa till allihopa med att slakta en häst. Det var förstås för att ingen skulle kunna skälla bose på den andre. Men det var två torpare som hade fått reda på, vad det skulle bli av, så de kom inte ner. Så da'n därpå blev de 203
nedkallade istället och då fick de koka köttet till grisarna, för det var naturligtvis ingen som ville använda det. - Och efter den da'n började de ju kunna slakta sina hästar själva lite'till mans.

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nuförtiden använder de ju till och med köttet till människoföda, men det är ju aldrig bra, så det ville jag inte vara med om. 203

Skärstad sommaren 1927.

När Ville Tolv avrättades.

Ville Torv det var han som slog ihjäl garvaren i Gränna. Han var den siste som avrättades på Galga´backen i Gränna. Jag var väl så där en 10 - 12 års pojk då. Han åkte skjuts ifrån fängelset i Jönköping och hade en fånggevaldiger på var sida om sig. De stannade och åt frukost på värdshuset i Lyckås. Pastor Ekström - det var en religiös präst det - var med honom och skulle tala vid honom förstås. Ville hade bett garvarens fru om förlåtelse flera gånger, men hon hade aldrig kunnat förlåta honom. Men nu var han så frimodig i alla fall och vikte själv ner kring halsen på sig, när han skulle halshuggas. 204

Och precis som huvudet rullade av, rusade käringarna fram med sina flaskor för att få tag i blodet, för det trodde de skulle 205 hjälpa mot skerva. Se förr hade nästan var barnunge skerva förr eller senare. Och då frågade den ena käringen den andra om bot, så det fanns lika många botemedel mest som det fanns käringar, men jag kommer inte ihåg dem nu precis. Men blod efter halshuggen var visst bra mot andra sjukdomar också.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

205

Solringar.

206

Ja, de gamla hade ju klockor, men vi pojkar hade alltid solringar istället. Det fick solen skina in genom ett litet hål på den yttre ringen så såg en se´n på en krans av siffror, hur mycket klockan var. Pojkarna ha väl förstört mina gamla, annars skulle han få se på en. Men jag kan ta och göra en åt Bengt vid tillfälle, ifall han tycker det är roligt.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fru Karin Söderberg, Huskvarna, född 1886 i Skärstad. Släkt till upptecknaren. (Sid. 207 - 209.)

207

Första badvattnet.

I badvattnet ska man hälla eld eller lägga i en brinnande tändsticka. Så det gjorde jag i ditt första badvatten, fastän din mamma inte trodde på det eller ville det. Och det ska man hålla på med ända till barnet blivit döpt. Jag vet inte precis, vad det ska vara bra för, men bra ska' det vara.

Skärstad sommaren 1927.

Barn som äro födda på en söndag eller en torsdag ser syner, spöken och sådant.

Skärstad sommaren 1927.

208

Dopet.

Faddrarna ska läsa efter prästen, annars kan barnet få svårt att läsa.

Dopvattnet får man inte slå ut, se'n det blivit mörkt, utan det måste göras vid dagsljus. - På en del ställen gömde det, slog det på en butelj. Det använde det sedan som botemedel mot vissa sjukdomar, utslag eller så.

Skärstad sommaren 1927,

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

208

Skerva.

209

Det fanns olika slag av skerva. Mot en sort skavde de av dörrhandtag, en sko, lite' kläder eller så och lät barnet ta in, men jag vet inte, vad det slaget hette.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sågverksarbetaren Klas Larsson, född i Skärstad. Ungefar 70 år gammal. (Sid. 210 - 214.)

Tomte.

Den gamla käringen i Bönarp hade tomtar, sa´ de. Och det var många som hörde, hur de trask (= tröskade) mitt i nätterna där. Sandblad, som var gift med min moster arrenderade gården en tid av käringen, och han talade också om det. Den nedersta rutan till höger i fönstret över faste´dörren (= farstu) var alltid dän och när en stack in handen där låg det pengar på fönsterbrädan. Det var tomten, som drog till henne det. - Min svärfar tjänte dräng där, och han talade många gånger om det. Så nog fanns det tomtar, det tror jag då bestämt. Fast huru det är nu, det vet la´ ingen, man hör åtminstone aldrig talas om några nuförtiden.

Skärstad sommaren 1927.

Död, som går igen.

Men där nere vid Bönarp fanns det gott om sån´t där. Det var en gubbe, som bodde där nere, och en tid efter se´n han var död, var det en, som mötte honom nere i ängen. "Va´ i all sin da´, står du här Petter?" sa´ han eller hon, vilket det nu var, kommer jag inte ihåg. Men när han sa´ Petter till honom

210

211

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

försvann han. Och det blev ett farligt pratande om det i byn. De trodde han hade något ouppgjort, som han ville ställa till rätta. Och hade han bara inte nämnt honom vid namn, hade han inte försvunnit förstås. 212

Skärstad sommaren 1927.

Dålihet.

Vid Sävalycka', där uppe vid Hillingeskogen, sa' de det fanns dålighet också. Gubben som hade bott där hade visst varit en otäck gubbe. Och det var ju sanning förstås för min far var ute för det en fredagsnatt han for till sta'n. När far kom mitt på den där lyckan, så stannade hästen, och det var lögn i attan att få honom ett steg längre. Då kröp far - för det fanns folk, som hade varit ute för "skit" där förut, så han visste, hur det skulle gå till - vid sidan om hästen fram till huvudet. Han fick bara inte på några villkor sticka huvudet över ryggen på hästen, för då hade det varit hänt för honom. Och så lyfte han på huvudlaget, och då såg han en liten svart gubbe sitta där på huvudet under själva huvudlaget. Men då spottade far bara tre gånger, och då försvann han. Fast då gällde det att hålla i tömmarna, för då bar det iväg riktiga tag ska säga. 213

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

F. d. järnvägsarbetaren August Magnusson, Siringe, 215
född i Skärstad. Ungefär 75 år gammal. Se även sid. 67! (Sid. 215-sid. 218.)

Bosa - Ville.

När jag var barn hette bosen för det här distriktet Ville, och han bodde i fattighuset borta i Ölmstad. Han skulle flå kattor och hundar och slakta hästar och göra sån't där arbete, som en inte ville göra själv. Jag tror han hade lön och så något bestämt för vad arbete han gjorde.

Och hur han hade blitt bose kan jag också tala om. Det var så, att han var betjänt hos en fin herre, och en dag kom 216
det främmande till honom, och de skulle ha en hare till middag. Men så hade köksa' hängt den så, att hundarna kom åt den, och de hade tagit den. Och hon kom ut till Ville och beklagade sig, för hon vågade inte tala om, att hon hängt den så vårdslöst. Men Ville han tyckte, att det väl lätt skulle vara hjälpt. Han ut och slog ihjäl en katt och flådde den och köksan anrättade den på bästa sätt precis som en hare. De fina herrarna lät sig väl smaka och allt såg ut att gå bra. Men så kunde inte Ville och köksan hålla tyst, utan det kom ut på något sätt, hur det hade stått till med den där haren. Och det kom fram till deras husbonde också, så de 217
blev tagna i förhör bägge och Ville måste erkänna vad han hade gjort. Till straff därför skulle han då bli bose eller rackare,

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

för se det var ett väldigt skamligt yrke, och ingen som ville bli frivilligt förstås.

Oss barn brukade de alltid skrämma för bosen, om vi inte lydde eller så. Och jag minns än idag, hur jag har sprungit för honom en gång. Jag skulle gå hem ifrån Hov, och då gick jag över björkedungen där vid "Åttlingens". Och när jag kom dit, fick jag 218
se Bosa-Ville stå vid en björk och skava näver med en stor kniv. Han gick ikring och tog vara på sådant också och sålde; de hade det till varje som, till tak och så. Han hade en hög så stor med stora, vida näverflak, att det väl var så mycket han rådde med att bära, tänker jag. Men jag sprang, lita på det.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

F. d. soldaten F.J. Höjd, Hulsingtorp, född i Mo härad, Jököpings län. Har bott nästan hela sitt liv i Skärstad och är nu 82 år gammal. (Sid. 219 - sid. 228.)

Om julen.

I min barndom hade vi halm på golvet över julen. Men det blev se´n ändrat, så de istället strödde på hackat enris.

Men julgran hade de ingen - undanstagande något herrskap - då, utan de stöpte särskilda julaljus, tregrensljus och så.

Julnatten skulle man alltid sova vid ljus. Men så fort man vaknade på julmorgonen, släckte en del ljuset, som brunnit under natten och tände ett annat. Det som en hade haft under julnatten gömde en se´n och hade till att bota vissa sjukdomar hos kreturen med. Det skulle vara så bra till det. 220

Efter julotten skulle man tävla om att komma först hem. Vi som kunde springa satte iväg att springa, så knappt åkare kunde köra om oss.

Skärstad sommaren 1927.

Midsommar.

Midsommarstång var inte vanlig i min barndom, men ungdomen började se´n mer och mer med det.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

221

Fallandesjuka.

När de föll första gången, skulle man kränga av dom var kläa´trasa de hade på sig, och kasta på elden. Det skulle hjälpa, sa´ de.

Skärstad sommaren 1927.

Mara.

Om de blev sjuka häftigt, så hade mara´ ridit dom.

Skärstad sommaren 1927.

Segerhuva.

Dä´ kunde skydda mot brane. Där en, som var född med segerhuva, gått, kunde aldrig elden gå fram. Och det vet jag då bestämt, för det har jag själv sett exempel på. Det var när jag var i Byarum 68. Då var det en förskräckt stor skogseld och de arbetade så förskräckligt med att släcka där, högg upp gator och så där, som de brukar. Men då kom garvare Lindksog, som var född med segerhuva. Och som han kom, sprang han ett varv runtikring elden. Dit kom elden se´n med, men inte längre. Vi hade huggit upp en gata bara ett par meter bortom där han sprang, men dit kom elden aldrig. Lindskog hämtade de långa vägar ikring vid skogseldar och så.

222

Skärstad sommaren 1927.

Avskrift: Luc. nr. 1:745 Sid. 223

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Kölkharen.

Dom kalde de till att tjuvmjölka kor åt sig. När jag var pojkunge i Åkers socken, var det en som åkte på en sån. Men det var bara två kända tjuvmjölkare med sytråd, som åker kvar.

Smål. Vista hd Skärstad bn
Aug 1927

upps. Bengt Söderberg

Dubbblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
223

ACC. N:R M. 745

Mjölkharar.

Dom hade de till att tjuvmjölka kor åt sig. När jag var pojk ute i Åkers socken, var det en som sköt på en så´n. Men det var bara två branda spingestickor hopbundna med syltetråd, som blev kvar.

Skärstad sommaren 1927.

Löss.

Kapten Almkvist på Nynäs (jag var kusk hos honom i mina unga dar) hade fått löss av en finska. När han var pojk, hade han skällt på en finska och visst sagt, att hon var lusig. Men då hade hon svarat:" Det är jag inte, men jag ska laga, att du blir det, ska du se." Och han blev det verkligen också och fick lida så förskräckligt utav det hela sitt liv. Se, finnarna, som gick på den tiden, de kunde mer än andra. Det säger, att en finska hade gjort likadant med gamla Hay´en i sta´n. Men det vet jag ju inte, om det är sanning, men att kapten Almkvist hade, det är då säkert. 224

Skärstad sommaren 1927.

Sänkt kista med pengar.

Där borte vid Kiste´berget ska ju de ha sänkt en kista med pengar. Det ska ju gå och ta upp den, men man får inget

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

säga, se'n solen gått ner och ända tills en fått upp henne. Det 225
lär vara många, som haft henne uppe vid båtkanten, men så sagt
något, så att hon gått ifrån dom. Det var de första åren jag hade
torpet därborta vid Kristeberget, de sa', att det var två, som
hade försökt och ha upp henne. De hade henne nästan uppe, men då
kom det en halt höna med ett halmstrå efter sig och frågade om
det var rätta vägen till Gränna. Då kunde de inte tiga, utan
kistan slapp ner igen. Men finge en upp den, så hade en nog, så
en redde sig till döddagar. Åtminstone jag som är gammal och
har pension me'.

Skärstad sommaren 1927. 226

Idrottslekar.

Vad vi lekte i min barndom! Ja, det var olika det. Det var "Ta upp harspänne", "Spåna kyrkre." Och så skulle vi springa med vattenhinkar på huvudet eller i säckar. ("Ta upp harspänn går till så, att den ene lägger sig raklång på ryggen och den andre ställer sig över honom, fattar om knäna på den som ligger och försöker väga upp honom.)

Skärstad sommaren 1927.

Tröskning.

Jo, det fick en förstås slagtröska. Det var minsann andra 227
tider då än nu. Det kunde man vara ensam, två, tre, fyra eller

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sex. Det var vilket som.

Skärstad sommaren 1927.

227

Man hade aldrig tallrikar på den tiden i vardagslag utan det åt allihopa ur ett stort fat mittpå bordet. Var och en hade sin sked. När pastor Rydén var komminister i Berghem, så gick han alltid ikring i stugorna och hälsade på folket. Och ville de då ta fram en tallrik till honom, så sa´ han, att han väl inte var sämre karl, än han kunde få äta ihop med de andra. Han var ju så enkel och folklig den prästen, men så var han omtyckt också.

228

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

F.d. lantbrevbäraren Klas Svensson, Tallebo. Född 229
i Ölmstad socken, Vista härad. 74 år gammal. (Sid. 229 - sid. 239.)

Näcken.

Min svärfar, min förste svärfar vill säga, talade alltid om, att Näcken var nere i Råda'gölen. Vi brukade gå dit och ta gäddor. Men när han började spela, var det bäst att ge sig därifrån.

Skärstad sommaren 1927.

Sjöfrua höll noten.

Vi var ute och drog not uppe i Bunn en natt. Rätt som vi drog var det någon som höll noten och vi kunde på inga vill- 230
kor rubba henne. Men så var det någon som nämnde något om sjö-
frua och då släppte det på en gång. Det är klart det var ingen annan än hon, som hållit noten, för vi hade ju dragit not där så många gånger, så det visste vi ju, hurudant det var där.

Skärstad sommaren 1927.

Den"hårde."

Det var uppe i Bunn -sjön det med. Vi hade satt nät där vid stranden och rätt som det var, hörde vi ett farligt

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

plaskande och liv inåt stranden till och så såg vi en obarmhärtigt 230
stor och ful fisk sätta upp huvudet. Och så dök han ner och satte 231
iväg utåt sjön och gick rakt igenom nätet ändå det var alldeles
nytt och starkt. Och det dånade och det böljade i hela sjön. Vi
trodde först vi såg en, att det var en gädda, men det var minsann
ingen gädda. Det var den hårde själv.

Skärstad sommaren 1927.

Troll.

På ett ställe hade de förskräckligt kalas varenda
dag, men det hjälpte inte, utan det såg ut som folket inte hade
någon nytta ev den goda maten. För de var lika magra och eländiga 232
ändå. En dag var en dräng ute och ärjade på ett gärde intill ett
högt berg. Då hörde drängen inne i berget, hur de skrek: "Var är
min hatt?"-"Var är min hatt då?", ropade drängen då. "Du ska få
ta farfars metarehatt," sa' det inne i berget. Och ut rullade en
stor hattarackare. Drängen tog hatten på sig, och när han se'n
kom hem och skulle äta och kom in, såg han hur det var fullt med
trollpackor kring bordet och åt upp den goda maten. Då förstod de,!
varför folket alltid var lika magert.- Men de korsade över alla
dörrar och vid fönstren, och så bad de Gud välsigna maten. Så sen
fick de behålla maten där. 233

Men nu har åskan slagit ihjäl alla trollen. Och nu

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

har förresten folket blivit så upplyst genom Guds ord och pre- 233
dikan, så nu tror inte de på sån't. Det är väl det förresten,
för det är inte roligt att komma ilag med sådana.

Skärstad sommaren 1927.

Det var när jag var unger och sprang till flickor.
Jag tjänte dräng på den tiden, och flickan ho' hette Tilda, var
piga hos en annan bonde. Min husbonde visste om, vart jag bruka-
de gå och vilken väg me' förstås, så han varnade mig, för han 234
hade varit ute för dålighet där förut, men jag var aldrig rädd,
utan jag gick. Och jag såg aldrig något. Men så en lördags-
kväll, när jag kom som vanligt, så prasslade det till lite' i
några buskar, som stod vid vägen. Och så drog de ett långt,
svart föremål tvärs över vägen. Det såg ut som en lång sågestock.
Och se'n brakade det inne i skogen av trä, så det var inte"ve-
tigt". - När jag se'n kom in i köket till Tilda frågade jag
bara först, om de hade eld, och så gick jag och rörde i den, in-
nan jag talade om det. Se annars kan man bli sjuk.- Och så frå-
gade jag Tilda, om hon inte skulle följa mig hem, men det tor- 235
des hon inte. Jag stannade hos henne som vanligt till söndags-
morgonen, och då gick jag förbi det där stället igen, men aldrig
såg jag ett dugg varken av stocken eller några kullblåsta träd.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

235

Gastakramning.

Både Helga (hans hustru) och jag har haft ont av det flera gånger. Men det är bara att släppa eld innanför lintyget eller skjorta', så brukar det hjälpa med detsamma. Hur det ytrar sig? Jo, det märker en allt. En blir sjuk häftigt, och 236
det känns som en skulle till att kräkas. Ifall vi behövde gå ut någon natt blev vi alltid gastkramade. Helga blev så illa däran en kväll, så det var knappt hon kunde ta sig in. Men nu har vi alltid Fenixa-lyktan med oss. - Och en kväll på hösten, när jag hade gått med posten och kom till Hillingebackarna, blev jag så sjuk så jag knappt orkade hem. Men se'n den da'n hade jag alltid en ask tändstickor och en kniv med mig. Då rör det inte på en.

Skärstad sommaren 1927.

Virvelvindar.

"Värvindar" törs jag aldrig gå förbi utan att spotta åt dom. Se, då är det inte farligt. An- 237
närs har jag fått ont av sådana riktigt flera gånger. Löv och blad och allt möjligt följer med dom. Det är den "dålige" riktigt i dom. Men spottar en bara för dom, blir en inte sjuk.

På sommaren gör det förresten inget, vad man träffar på.

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Men om hösten och vintern är det inte så roligt att bo så här inne 237
i skogen. De bå´ spökar och mer. Jag skulle gå ner till Bönarp ef-
ter mjölk en kväll, och när jag kom nere i deras äng, fanns det 238
inga möjligheter i världen för mig att hitta gapet. Det var väl
någon som trollade bort det för mig. Men då rev jag på en tänd-
sticka, och då kände jag igen mig med detsamma. Jag var inne till
gapet, men hade inte kunnat hitta det i alla fall. Så där nere är
inte grant att gå ska säga.

Skärstad sommaren 1927.

Men i min ungdom dansade vi och hade roligt. Det gör
inte ungdomen nuförtiden. Det var då inget farligt i det. Vad vi
dansade för någonting? Ja, det var mest vals och polketter. Nå-
gon kunde några andra med, men mest var det som saft va´, vals
och polkett.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
240 ARKIV

ACC. N:R M. 745

Sömmerskan Sofia Lans, Lugnet, född i Skärstad och 60 - 70 år gammal. (Sid. 240 - sid. 243.)

Klädedräkten.

Under fastan skulle de ha blårutigt klä'e, när de gick till kyrkan, och ta på sig ett vitt, när de kom fram.

Läsbarnen skulle ha mössa och vitt stycke vid förhöret. Vid nattvardsgången skulle de ha vitt förkläde.

Skärstad sommaren 1927.

Julen.

Jag minns den tiden de hade halm på golvet, julhalm. 241

När de tittade in genom fönstret på julakvällen, fick de se den huvudlös, som skulle dö under året.

Skorna skulle på julaftonskvällen ställas med tårna inåt rummet. Den som de hade vänt sig för till morgon, skulle dö under året.

På ett löst anteckningsblad hittade upptecknaren följande historia. Berättaren är dock okänd, men historien sättes för sammanhangets skull in här.

På ett ställe tyckte drängen om bondens flicka,

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

och hon tyckte om honom. Men bonden ville inta låta dom gifta sig, för drängen var för fattig. Men på julnatten gick drängen ikring och vände allihopa skorna utom flickans och sina egna. Så på julada'n hade bonden ändrat sig, för eftersom de skulle dö allihopa utom de bägge, så var det ju bäst att de fick varandra. 242

Skärstad sommaren 1927.

Barnafödsel.

När en barnunge föddes, satte de in ett eggjärn, merendels en kniv eller sax, över dörren. Den fick ej borttagas, förrän barnet hade blivit döpt. 243

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Följande meddelat av

folkskolläraren Olof Lagerlund, som hört det dels vid barnens lekar på skolgården och dels vid samtal med äldre personer.
(Sid. 244 - sid. 254.)

244

Räkneramsor.

Ene, bene, buse, baff, Du slapp att bliva hök för denna gång.
Adam, Eva, ut.

Eskile, deskile, luntam, tuntam, simili, maka, kokili, kaka, attili, battili, bås.

Ett o. två bad mig gå,
Tre o. fyra tog jag hyra,
Fem o. sex, plocka gäss.
Sju o. åtta gå på flotta.
Nie o. tie, slipa lie.
Elva o. tolv knyta solv. Tretton o. fjorton plockade hjortron.
Femton o. sexton betslade hästar.
Sjutton o. attan piskade koftan.
Nittan o. tju'e klädde jag bru'e.

245

Ett två ba' mig gå.
Tre fyra ba' mej bia.
Fem sex plocka gäss.

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

245

Sju åtta vattna bocka´
Nie tie slipa lie.
Elva tolv sopa golv.
Tretton fjortan byka skjortan.
Femton, sextan stå på läkta´n.
Sjutton attan gå på trappan.
Nittan tju´e sol i stue,
mat i gru´e.

246

Anka, dranka, dria drex,
skutt eller fyra fem eller sex
mina maka hästen grå
späntla sporra kärlen på
visp, visp, dia dana
knapp ut.

Vid räkning på knapparna i en rock:
Nypa, nappa, stulna knappa´, ärligt köpta i en bod.

Bro, bro, bränna
klockan ringer elva.
Kejsaren står på sitt höga slott, så svart som sot, så vit som snö. Folle, falle krigsmakt. Vem skall vinna? Den som faller i den svarta gryta.

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

247

(Under upptecknarens skoltid i Skärstad användes denna ramsa vid en lek, som lektes så: Två av deltagarna,(ledarna) ställde sig mot varandra, fattade i varandras händer, och höllo dem upplyftade allt under det de övriga tågade genom "valvet" under avsjungandet av föregående ramsa. När de kom till gryta, sänkte ledarna händerna, och fick således fast en av de andra. Denne ställde sig genast bakom en av dessa, nästa som blev fast bakom den andre o.s.v. tills alla vore slut. Därpå dragkamp mellan de båda lagen.)

Skärstad sommaren1927.

Om två bönder på Visingsö.

248

Olle i Lundby hade e´ get, ho´ va´ varken schvulter eller fet. Han stack´na, blo´n rann, femton kanner i en spann. Så kom lille Larva och skulle göra korva. Och så kom lille Vreta och skulle göra spete. De små barna låg i ugnen och glytte, och de store sprang ut och in och slog sig i änden med ett korvaskinn.

Skärstad sommaren 1927.

Påskabrev.

Brukade skrivas med falska namn som underskrifter. Det gällde för mottagaren att gissa vem som skickat det och åtminstone skicka ett tillbaka.

Jag satt i mitt kök,

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bland damm och rök.
Och bläcket var black´et
och pennan var stack´ et.
Och jag måste bort till Komareport
att försegla mitt brev med svinalort.
Och när jag kom i den stora porten
slog jag näsan mitt i lorten,
och det gladde mej.

Skärstad sommaren 1927.

Östa vä´r och käringträta
börja med storm och sluta med väta.

Höstanatten och barnasjatten (= stjärten) är ingenting att lita på.

Annersmässa slaskar och julen braskar.

Annersmässe braskar och julen slaskar.

Fredagsväder är söndagsväder.

Aprilsnö är så gott som fåragö.

April våt maj kall fyller bondens lada all.

Majregn i håret, växer hela året. (som gäller om först regn i maj månad.)

Tretton veckor efter första milleväret efter trettonadan, kommer våren. Skärstad sommaren 1927

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När lusen är nattagammal har ho´ barnbarn.

Skärstad sommaren 1927.

251

Första natten man ligger på ett främma´t ställe, skall man räkna golvtiljorna och fönsterrutorna. Det man drömmer se´n på natten slår in.

Skärstad sommaren 1927.

Midsommar.

Midsommarafton skall man slå en äggvita i ett vattenglas. Då kan man se av figuren, som den bildar i vattnet, vad ens tillkommande har för yrke.

Skärstad sommaren 1927.

Mot vårtor.

252

Man stjäl lika många ärter, som man har vårtor, kastar dom i en brunn och springer tillbaka till det stället, där man stulit dom. Hinner man dit, innan ärterna sjunkit, försvinna vårtorna.

Annars kan man låta ett lik ta på dem med handen. Då tar liket bort dom.

Skärstad sommaren 1927.

Dagarna i påskveckan

äro:

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svarte måndag,
vite tisdag,
dömmels onsdag,
skära torsdag,
långa fredag,
påska lördag.
Skärstad sommaren 1927.

252

Den som kommer vid ett hörn av bordet får en svår svärmor.
Skärstad sommaren 1927.

253

Tröskning.

Slagan säger: när det är en som tröskar
rock, rock, rock,
när det är två:
rock o. päls, rock o. päls, rock o. päls.
När det är fyra:
rock o. päls o. tu par vantar, rock o. päls o. tu par vantar, rock o. päls o. tu par vantar.
Skärstad sommaren 1927.

254

När vinden vänder sig, får man inte göra några grimaser, för då kan man bli sådan.
Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Småskollärarinnan Anna Bjomquist född och uppfödd i Skärstad. Något över 60 år. (Sid. 255 - sid. 260).

255

Långfredagen.

På långfredagen skulle de laga så lite´ mat som möjligt. Maten till den da´n brukade de laga i förväg.

Skärstad sommaren 1927.

Mot vårtor.

Maria i Holken hade förskräckligt många vårtor när vi gick i skolan. En dag kom hon och talade om att hon hade skulle taga en fläskbit uppe i Västergården och smörja vårtorna med den och så lägga den under en sten. När den hade ruttnat bort, skulle vårtorna också vara borta. 256

Skärstad sommaren 1927.

Om två personer samtidigt ta i en dörr för att öppna, drar den ene ut den andre, d.v.s. han kommer att dö innan året är slut.

Skärstad sommaren 1927.

Om två bekanta personer mötas utan att känna igen varandra, skall den ene dö inom året.

Det var förresten märkvärdigt med det.Fjorton da´r eller tre veckor innan Kerstin Norrlin dog, såg Kerstin Lagerlund henne 257

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nere på Skärst'ängen utan att känna igen henne.

Skärstad sommaren 1927.

Uggleskrik.

Om en uggla skriker utanför fönstren, betyder det, att någon skall dö därinne. Hon skriker: klä vitt, klä vitt.

Skärstad sommaren 1927.

Sticka ut vänskapen.

Man skall aldrig ge någon en nål, för då sticker man ut vänskapen. Men måste man ge någon en, så skall man sticka till honom eller henne ett tag, så gör det ingen skada.

Skärstad sommaren 1927.

Knäppa bränvin.

Det betyder att man får otur om man drar på sig kläderna avigt eller knäpper bränvin.

Skärstad sommaren 1927.

Man skall äta ur all maten för att det skall bli vackert väder.

Skärstad sommaren 1927.

Stor mångård, litet oväder och en liten mångård stort oväder.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Sofi 'i Ålderdomshemmet sa', när de berömde dir. S. så förskräckligt:"Nyst vin och lelle avdrucket". (Uppteckn aren ställer sig synnerligen tvivlande angående formen"lella", då han aldrig förut hört den i dylikt sammanhang.) 259

Skärstad sommaren 1927.

Tomte.

Det var en av pigorna hos gamle gästgivaren i Råby, som kom ut till lagår'n en kväll. Då såg hon att det satt en liten pojk på en stock där. "Sitter du här, bonnens lelle?" sa' hon. För de kallade alltid Viktor i Råby för bonnens lelle, han var ju den minste av barnen där. Men pigan fick inget svar. Sen på natten blev hon så förskräckligt sjuk. Det var tomten hon hade sett. 260

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

F. d. soldaten Johan Munter, Ekeberg och hans hustru 261
Augusta. Båda äro infödda Skärstadsbor. Augusta är 84 år och Johan några år yngre.

Vade de berättat har här satts tillsamman då det av flera skäl varit ganska svårt att skilja det åt, bl. a. därför att den ene av dem börjat berätta en sak, som den andre fortsatt. De allra flesta upplysningar kan således sägas stamma från bägge tillsammans. Självklart är dock, att det allra mest typiskt feminina sakerna berättats av Augusta, och t.ex. soldathistorierna och fiskarhistorierna av Johan. Dessa båda voro helt säkert de som hade bäst reda på sig av dem som utfrågades av undertecknad, 262
och de som lämnade upplysningarna med den allra största beredvillighet. (Sid. 262 - sid. 320).

Klädedräkten.

De skulle alltid ha mörka huvudklä´en i fastan. Men annars var det inte så noga. Om de inte hade någon svart silkeschal - som de brukade ha till kyrkan - så hade de åtminstone mörka näsdukar och aldrig annat än svarta klänningar i fastan.

När de stod brud eller gick till nattvarden hade de vita klä´e´. Men då hade de först ett stycke, de kallade, och så däröver"grötamössa´". Och så till sist om alltsammans ett stärkt 263
vitt klä´e .Mors "grötamössa" ver klätt med blått siden, men an-

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
263 ARKIV

nars hade de väl olika modeller.

Skärstad sommaren 1927.

Tideräkningen.

Ja, vi talade om nattvarden. Till nattvarden gick de fyra gånger om året, en gång i var räpp. Det fanns fyra räppadagar. De var alltid på den 25, men så var der en räpp, som var åtta da'r längre än, men jag kan omöjligen komma ihåg vilken det var.

Skärstad sommaren 1927.

Kyndelmässodagen var den första juldagen på året och då 264
fick en litet bättre mat.

Skärstad sommaren 1927.

Första söndagen efter trettondedagen kallades benraske-söndagen, då en fick äta upp det sista av julamaten.

Skärstad sommaren 1927.

Den tionde söndagen efter Heliga Trefaldighet kallades tittesöndagen. Då skulle de alltid se på de nya potaterna och äta färska potater.

Skärstad sommaren 1927.

Den första sommardagen var Varfrudan (Vårfrudagen).

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

ACC. N:R M. 745

På Urbanus, den 25 maj, skulle de så linet. Och så skulle de ha av julabrödet och äta, när de hade sått linet. Men det gjorde vi aldrig hemma, men de som var gamla, gjorde det i min barndom. När jag tjänade på St. Lund, skulle de alltid ha av julabrödet den 25 maj. 265

Skärstad sommaren 1927.

Lägga sig vid dagsljus.

Varfruaften skulle en lägga sig vid dagsljus. "I ljusan kväll och sova till Mickelsmäss," brukade de säga. 266

Skärstad sommaren 1927.

Förr var det en bestämd dag - förste maj eller förste juni - de släppte vall. Och då skulle de alltid tjära korna på ryggen och svansen.

Skärstad sommaren 1927.

Kristi Himmelsfärdsdag samlades all ungdomen, både Berghems och Holla', och skalade visperis. Men det blev inte mö'e skalat, vill jag lova. Men roligt hade vi, och det var väl meningen med hela tillställningen.

Skärstad sommaren 1927. 267

Långfredag.

På långa fredag skulle en opp, innan solen steg opp,

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

och ut på andras ägor efter björkris och piska dom med. Det gjorde de alltid. 267

Skärstad sommaren 1927.

Lucia.

Lucia firades aldrig här, men vi brukade klä ut oss till blomsterbrudar och gå ikring och sjunga i gårdarna. Då fick vi alltid något av dom.

Skärstad sommaren 1927.

Julen.

Till julen skulle de alltid hugga julagruva. En la' gruvan (= fördjupningen i muren vid de gamla öppna vinkelspisarna) full av fin björkved, som en huggit med "jämuskera". Det var som det hade varit sågat, men de hade ju knappt några sågar på den tiden. 268

Skärstad sommaren 1927.

På den dörrposten, som var mellan de båda dörrarna i stugan (den som kom från fastan och den som kom från köket) hade gubbarna sina rökedon och bränvinsflaskan.

Värdepapperna hade de i lundalådan (=lönnlådan). 269

Skärstad sommaren 1927.

Bröllop.

Bruden och brudgummen skulle alltid ha pengar i skorna vid bröllop, för att de skulle få gott om den varan. Dom fick den av gästerna, som tog av dem skorna.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

269

Ta´ kraften ifrån djur.

När jag tjänte på St. Lund for pojkarna där till Amerika och en av drängarna var med och skjutsade dom upp till Forserum, för de hade ingen järnväg här på den tiden, och han hade bara en 270
liten häst men han hade kört på så alldeles kort tid, så de kunde inte begripa, hur han hade kunnat. Men hemma i lagår´n stod oxarna och arbetade så svetten lackade av dom. Han tog kraften ifrån dom istället för från hästen.

Skärstad sommaren 1927.

Ingen tordes låna bort jäst utan att först ha eld i den. Annars kunde de förgöra baket för en. Se på den tiden fanns det ingen pressjäst som nu utan en brukade ha drickajäst och så gömde en från ena gången till den andra. Men var det då någon gång en inte hade så brukade en låna av grannen. Men Isak´a hust-271
ru i Lekarebo ho´ lånade ingen bort, utan skulle de ha av henne, så fick de köpa. Hon tog sex skilling kvarteret för drickajästen.

Skärstad sommaren 1927.

Jättestenar.

Jo, detta finns det ju lite´ varstans här i markerna. Det är vanliga, hemskt stora stenar, som ligger lösa. De kallar dom la´ jättestenar, för förr sa´ de, att det var jättar, som kastat dom.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jättar. 272

I Boaberget i Berghem bodde det jättar. De brukade komma ner till Östergården och låna bröd. Och lämna igen med, vad det beträffar.

Skärstad sommaren 1927.

Hack-Eva.

Har han hört talas om Hack-Eva? Det har västgöta´ talat om, när jag låg där och fiskade.

Hon bodde på Hackebergs kulle och hon hade förordnat, att var karl skulle ha rätt till så mycket jord, som han själv hackade upp och sådde en näve korn på. På det viset har alla torpa´ uppkommit, påstod västgöta´.De har bara börjat med en näve 273
korn allihopa.

Skärstad sommaren 1927.

Sjöfrun.

Det ligger en stor sten, de kallar Iohall vid Öla-(= Öland, ett torp i Skärstad) bergen. Där har de gamle sett sjöfru´a, när hon satt och kammade sig, så gnistorna rök.

Skärstad sommaren 1927.

Nicken.

Se´n ligger det en nästan likadan sten mittemot i Väster-

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

götland, som heter Stake Sten, och där ha de sett Nicken. Och hur 274
det var så träffades visst Nicken och sjöfru´a mitt för Näsbo slott
vid sörudden =(södra udden av Visingsö. Näs slott).

Skärstad sommaren 1927.

"Hade det fart?" sa´ Sibbe, när han skjutsade käringa´
i lövlasset, sa´ alltid västgöta.´ - Sibbe och hans käring var ute
och högg löv och då skulle käringa va´ uppe i lasset och Sibbe
häva upp. Men vagnen kom igång ner för en stor backe och käringa´
i den förstås. Då tog Sibbe till att springa efter och nere i
backen mötte han en gesäll som han frågade, om han sett till löv-
lasset med käringa. "Hade det fart," sa Sibbe och sprang. 275

Skärstad sommaren 1927.

" Ligg där di ko då," sa Tapper. Det var en knekt på
Skillingaryd som kommit upp med det talesättet, och se´n sa´vi det
alltid ifall någon råkade snubbla och trilla ikull.

Skärstad sommaren 1927.

När solen gick ner brukade vi barn där hemma slltid
säga:"Nu har Siggarpakäringa´ fått tag i sola.´ Vi trodde till att
börja med, att hon drog ner den med sin krycka. Siggarpakäringa 276
var ju förresten känd för sina kusslerier, så den var nästan alla,
bå´stora och små, litet lömska på.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Vi brukade "banka" på den tiden. Det gick till på det vi- 277
set, att en slog till pengen, så han vände sig.

Skärstad sommaren 1927.

Säga upp råttor.

Man kunde säga upp råttor så att de var tvungna till att ge sig iväg. Man skulle säga, vart de skulle gå. Och då sa de alltid till en grusbacke eller så, där de inte kunde göra någon skada. Se'n kunde de hitta hundratals ihjälsvälta råttor på så' na ställen, påstod de.

Skärstad sommaren 1927.

Ifall den första ärlan en såg, satt högt på tak, skulle en 278
få långt lin. Skärstad sommaren 1927.

Man fick mycket smör, om korna fick blött på sig, när de släpptes vall.

Skärstad sommaren 1927.

Drömmunkar.

Det skulle man vara tre, som bakade tre stycken. Alla tre hjälptes åt, och ingen fick tala, se'n solen gått ner. Vi hade 3 matskedar salt, 3 matskedar mjöl och 3 matskedar vatten i dom. Alla tre måste hålla i skeden, när en rörde ihop det. Och så blev 279

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en törstig av det, och den som gav en vatten på natten i drömmen 279
den skulle bli ens tillkommande. Jag för min del drömde om smen
på stället, där jag tjänte, men han blev det ju inte. Och de an-
dra flickorna drömde inte, för de rådde inte med att äta upp
munkarna, för de var salta och otäcka.

Skärstad sommaren 1927.

Lekstugor.

Ibland blev vi bjudna till något ställe till lekstuga.
Annars sköt vi ihop till kaffe och småbröd. Jag minns en gång 280
det var lekstuga på Halla. Då röjde de ut alltihopa så en fick
plats att dansa. Den började på fredagsafton och höll på i ett
sträck till söndagskvällen eller för somliga t.o.m. till måndags-
morgonen. Där dansade vi och gjorde lekar. Vi dansade vals, pol-
ketta, blekinge och mazurka. Men pojka´ blev så förskräckligt
fulla mot slutet.

Jo, ibland brukade vi sjunga också förstås. När den sto-
ra lekstugan var på St. Lund, sjöng de inget annat på hela nat-
ten än:"På blomsterklädd kulle satt Hjalmar och kvad om forntida
bragder en gång. Liljornas kalkar och rosornas blad sig bugade 281
djupt för hans sång." Men någon annan visa kunde vi la´ förstås,
men jag kan inte komma ihåg dom nu.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På marscherna brukade vi sjunga där: "En jägare gick sig att jaga uti en äng så grön. 281
Där mötte han en jungfru så fager och så skön."

Skärstad sommaren 1927.

Våra föräldrar brukade tala om, att de gick ikring och tiggde ihop till sina lekstugor. Men så var det aldrig i vår tid, utan då fick var och en betala för sig själv. 282

Skärstad sommaren 1927.

Vi brukade förrestan samlas och dansa nere på "Gröne gången"(= en plats i parken kring Lyckås slott). När Håkan Sjögren var präst här, kom han ner till "Gröne gången" med bibeln under armen och skulle läsa för oss. Men det gick ju inte för honom, för pojkarna gav sig av efter honom, så han fick gå hem igen med oförrättat ärende.

Skärstad sommaren 1927.

Horepiskaren.

Han skulle piska sådana, som fick barn i förtid. Han var visst nere ifrån Grennsocknen. Han gick ikring och tog upp sin lön, en kappa säd eller vad det nu var han skulle ha. 283

Skärstad sommaren 1927.

Mästerman.

Den som avrättade folk gick också ikring och tog upp sin

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

lön. Han hette Steinck, men så gjorde hans fästmö något, så han skulle halshugga henne. Men det tog honom så djupt, att han blev tvungen till ta avsked. 283

Skärstad sommaren 1927.

Förr skulle huvudet och kroppen hänga var för sig på Galga'backen i Gränna, tills de slapp ner av sig själva. Och det var ändå alldeles vid landsvägen. En knekt från Ölmstad, som hette Bred, hände där på det viset. Han var svartsjuk på sin hustru, så han mördade henne. 284

Skärstad sommaren 1927.

Helgmålsringningen.

När det ringdde helgsmål, tog man alltid av sig mössan och läste sitt Fader Vår.

Skärstad sommaren 1927. 285

De söp alldeles hemskt förr. Mitt emot Brobyholm, där vid kyrkan låg en stor stuga, de kallade Hållstuga'som var för skjutsfolk förstås. Där var bänkar runtikring väggarna och där fick de så mycket brännvin de ville ha. Och där atannade gubba' och söp och kom inte hem från kyrkan förrän på tisdagen. Jo, det gjorde min far så och många med honom förresten, för han var inte ensam om att tycka om brännvin minsann.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det var minsann andra tider då. Jag har varit ute och dikat 286
och kört gödsel, men sätt en piga till det nu, får I se, hur det går. Det skulle alltid duga. - Då använde aldrig fruntimmer några kalsonger. Jag minns jag stod nere vid Landsjön och klappade byk på hösten, och kjolarna var styva av is ikring mig, och så till på köpet bar ända till midjan.

Visserligen fick en slita ont, men vi hade också mycket roligt på vår tid, som inte ungdomen har nu. Det har faktiskt inget annat än gå till missionshuset för dansa och leka får de inte, om de att ville. Så jag klagar inte. 287

Skärstad sommaren 1927.

Slåttergille och skjulagröt firade de här. - När en högg det sista hugget på hela slåttern, sa' en att en tog haren, men några upptåg med det har jag aldrig varit med om eller hört talas om.

Men på slåttergilla har jag vatt hos hanses farmors bror. Där arbetade vi till klocken var ett på natten, och så fick vi vitet gröt och smörgås. Nej, inget kaffe. Se'n lekte vi till långt fram på morgonen.

Likadant var det när de körde hö. Då körde vi på nätterna, 288
och då hade vi roligt som alltid, när ungdomen kommer ihop.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

288

Klockare Rendahls knappar.

Nu har det stått bå´ mycket och mer i Posten om Ölmsta´ kyrka, men de har inte skrivit om, när klockare Rendahl spikade upp byxknappar på kyrkedörra. Jo, han hade fått tre knappar i håven när han tog upp sin lön. Och då blev han rasande och spikade upp dom på kyrkedörra " till deras straff, som har gett dom, och androm till varnagel,"som han sa´ te´ hustru sin, när hon bad honom, att han inte skulle göra det. 289

Skärstad sommaren 1927.

"Rågen skall sås vid sin tid, men vårsäden när det blir tjänligt" säger ett gammalt ordspråk.

Skärstad sommaren 1927.

Rågen säger:" Bädda under mig väl. Höljer på mig gör jag själv."

Skärstad sommaren 1927.

Om fiske.

290

Löjemäta´ satte de ut mellan den 14 Och 15 november och när de behandlade den yttersta domen i kyrkan skulle all bråten vara i sjön.

Måndagen efter första adventsöndagen var fiskemåndag, och då hade en alltid den likaste dra´a.

Grovnäta skulle va´ i sjön elva dygn före jul, te´ Lucia.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om de kunde stjäla en fisk från den andres fiskredskap, fick han som stal den andres fiskelycka också. 290

Skärstad sommaren 1927.

"Sist på kläa´torget, första morgonsorgen." 291

Skärstad sommaren 1927.

"Gå med grisafoten."

Det hade de för sig förr, att de skulle gå med grisafoten. Han skulle lämna ett ben på vart ställe, och då skulle han liksom istället ha en sup. Och i en grisfot ska det vara trettiotvå ben och så fick han väl lite övermål på något ställe, så han fick la´ så han klarade sig bå´ den da´n och da´n därpå.

Skärstad sommaren 1927.

När Dr. Almkvist på Säby var präst här, höll han ordning i socknen. Så läste han upp alla kvinnor från predikstolen, som var med barn, när de gifte sig. När det lyste för dom hette det "beskedliga" N.N. Men hade de då ljugit för honom, så de sagt de varit ordentliga, fick de plikta en kanna vin till kyrkan. De märkte ju han, när de kom och anmälde första barnet. 292

Skärstad sommaren 1927.

Thelins borte i Rommarp tog aldrig en gris åt lagårn utan att röka honom och ha eld över honom. Det var för att de va´ rädda folk kunde förgöra kreaturen för dom. 293

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

293

Tomte.

I Ingeryd hade de tomte. De hade skäktehjälp och då talade de om hans tomte. Och då sa´ en flicka, att han kan la´ inget uträtta, som är så liten. Men hon blev så sjuk, att de knappt kunde få henne hem en gång. Och det var förstås, för hon hade sagt så om honom, så nog kan de, fastän de inte är så stora. 294

Skärstad sommaren 1927.

Näcken.

I Strömsholms åa fanns Näcken. Det var många som hörde honom spela där. Min egna mor, som hade tjänat där, talade om det, så nog var det sanning.

Skärstad sommaren 1927.

Påskkäring.

På Österängen fanns det en som var påskkäring. En påskmorgon kom en piga på henne när hon satt under bodsvalen och då skrek hon:"Röj mej inte, Maja". 295

"Hustra" till en skräddare var påskkäring. Han hade länge misstänkt henne och så ett år vakade han ut henne. Då hörde han, hur hon sa´:"Här upp och här an och till Blåkulla fram." Han skulle göra likadant, men han kom inte ihåg riktigt, hur det var hon sagt, utan han sa´: "Här upp och här ner." - Och då fick

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

han fara upp och ner i skorstenen hela natten och kom aldrig längre.

Skärstad sommaren 1927.

Vi brukade göra påskakäringar och hänga på folk vid påsken. Dom gjorde vi av papp förstås med en nål i.

295

Förgörning.

296

Gumman borte i Broddstorp trodde, att de andra där tog sanket ifrån henne, fast det var ju bara otur. Det var ju heller ingen som ville henne något ont.

Skärstad sommaren 1927.

En trollkäring var ute första maj på morgon och skulle ta sanket ifrån de andra. Hon var uppe på det högsta berget i socknen och skrek:" Så långt detta ropet höres, är sanket mitt." Men så låg det en tjuvskytt strax bredvd, som var ute och sköt orra´ på morgonen. Han drämde till käringen med bösskolven i röven och skrek:" Så långt detta slaget känns, är det ditt."

297

Skärstad sommaren 1927.

Finnkäringar, som gick ikring och tiggde, var svåra. Det kom en gång en sådan till Prostegården och då råkade en av pigorna till att slänga till henne några ord, som inte föll henne i smaken, utan hon blev arg och sa´ att det skulle hon då ha igen. Och det dröjde inte många da´r, förrän hon började fälla

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hår. Och till slut blev hon alldeles flintskallig. Hon var kammar- 297
piga hos Dr Almkvist.

Men en annan av pigorna där tyckte det var synd om 298
om käringen och skar av och gav henne en fläska'bit och en bröd-
kaka. Då lovade finskan, att det skulle hon inte ha gjort för
inte, utan hon skulle styra om, att hon fick tur i livet. Och då
gav hon henne konsten att stjäla, så ingen såg det. Hon stal mitt
under ögonen på folk utan att de märkte det. Hon var en gång hem-
ma hos mor och skulle hjälpa henne och spola garn. Och kan en
tänka, att hon stal garn då, ändå mor satt bredvid henne hela ti-
den. Men hon kunde hon, lita på det.

Skärstad sommaren 1927. 299

Bortbytingar.

Min mor tjänade på Strömsholm. Det var en löjtnant
Engstrand, som hade det då. De hade en flicka, som hette Clemen-
tine, som var så grann och redig så alldeles nyss hon var till-
kommen. Men hon blev bortbytt. Hon blev ju alldeles fördärvad,
den nya vill säga. Ofärdig var hon och kunde inte gå. - De talade
om, att om man går illa åt barnet, ska de komma och byta om. Så
hon fick lida så alldeles den stackars flicka. De lät bränna hen- 300
ne med rödheta järn och plågade henne på alla möjliga sätt. Men
det hjälpte inte, utan de fick behålla henne som hon var.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Jag såg henne en gång Skärsta´ kyrka. Då var hon rätt 300
så gammal, men de fick bära henne bå´ ut och in.

Skärstad sommaren 1927.

Den första kyrkstöten jag minns hette Stark. Han bodde i fattighuset, och han brukade läsa bort sjukdomar. Han läste bort en böld på syster min, och jag var med inne, fast jag hörde 301
förstås inte, vad han muttlade. Bölden gick i alla fall bort, alldeles vissnade bort.

Det talade de förresten om, att han var litet trolsk av sig ´annars också. Samma natt, som han dog, stannade tornuret i kyrkan. Snörena gick av, och stenlodet slog igenom golvet. Och se´n fick de inte igång ´et, förrän nu häromåret, han vet, (1923). Och ändå har de haft urmakare där flera gånger.

Skärstad sommaren 1927.

Linderåsa- käringen.

Har han hört talas om Linderåsa-käringa´? Jo, det var 302
en Vedboknekt, som talade om för mig.

Hon botade sjukdomar både hos djur och människor. Och till henne behövde de bara ha med sig en hårsudd från den som var sjuk, så såg hon bå´vad de hade för sjukdom och botade dom. Han hade i alla fall en tjurkalv som var ble´en sjuker. Så tog han med sig en hårsudd från kalven och for upp te´ käringa´. Hon tog

n. Gjör ont

L.U.F. Acc. N:r 745:304

Landskap: Småland
Härad: Vista
Socken: Skärstad
Upptecknings år:

Upptecknat av: Bengt Söderberg
Adress:
Berättat av:
Född år i

Trampa bort ryggslaget.

En kvinna som fått tre barn kan trampa bort ryggslaget. - Johan hade fått så farligt ont av ryggslaget så han kunde varken sitta eller ligga. Då kom det hit en knektahustru borte ifrån Öjmstad. "Det ska jag trampa bort på dej!" sa' hon, och Johan och jag vi bara skrattade, men han la sig framstupa, och hon gav sig till att trampa honom i ryggen. "Vad trampar du efter", skulle Johan säga. "Jag trampar bort ryggslaget på dej för jag har burit tre tungor och tre lungor under mitt hjärta", svarade hon. Och så sa' de tre gånger. Och ryggslaget gick verkligen bort, så hjälpte det gjorde det. Och sen har jag lärt många det, och det har alltid hjälpt.

Skärstad sommaren 1927

v. Sagnarkiv

L.U.F. Acc. N:r 745:305

Landskap: Småland
Härad: Vista
Socken: Skärstad
Uppteckningsår:

Upptecknat av: Bengt Söderberg
Adress:
Berättat av:
Född år i

Trollskottet.

När kora hade fått trollskottet hämtade de alltid Runsta-Stina på Mossen. Hon botade det genom att ge koa in en deg.

Skärstad sommaren 1927

v. Sigfrid

L.U.F. Acc. N:r 745:306

Landskap: Småland
Härad: Vista
Socken: Skärstad
Uppteckningsår:

Upptecknat av: Bengt Söderberg
Adress:
Berättat av:
Född år i

Skogstjuren.

En gång hämtade de Runsta-Stina till Lekarebo, för de hade en ko, som stod och såg "dusket" ut. Det är skogstjuren, som ridit henne, sa' Stina. Henne botade hon genom att skära i rumpetungen, så det kom ut blod och så ge henne in det på en brödbit.

Skärstad sommaren 1927

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i sudden och tittade på den en stund och så sa' hon:" Ja, det ser 302
jag. Du har ont i "murren", du. Men det ska jag nog bota. Och hon
gjorde så med, för kalven han blev bra.

Skärstad sommaren 1927.

Ja, Linderåsa-käringa kände vi väl vet ja till i Skärstad 303
också.

Lille-bön i Gata' hade varit och stulit näv och fläsk uppe
hos Janne i Alarp en natt. Janne han gick ner till Lille-bön och
ville, att de skulle göra upp i godo. Men det var omöjligt få ho-
nom till att bekänna, utan Janne for upp till Linderåsa-käringen
och sa', att hon fick sätta på tjuven vad hon ville. Och Lille-bön
blev maskamat, innan han dog. Han var fullkrupen av mask, och 304
köttet slapp ifrån bena' på honom. Så det var hemskt, vad han fick
lida. Men bekände gjorde han ändå aldrig.

Skärstad sommaren 1927.

Trampa bort ryggslaget.

En kvinna som fått tre barn kan trampa bort ryggslaget. -
Johan hade fått så farligt ont av ryggslaget så han kunde varken
sitta eller ligga. Då kom det hit en knektahustru borte ifrån
Ölmstad. "Det ska jag trampa bort på dej," sa hon. Och Johan och
jag vi bara skrattade, men han la' sig framstupa, och hon gav
sig till att trampa honom i ryggen. "Vad trampar du efter," skulle 305
Johan säga. "Jag trampar bort ryggslaget på dej, för jag har bu-

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

rit tre tungor och tre lungor under mitt hjärta," svarade hon. 305
Och så sa´ de tre gånger. Och ryggslaget gick verkligen bort, så hjälpte gjorde det. Och se´n har jag lärt många det, och det har alltid hjälpt.

Skärstad sommaren 1927.

Trollskottet.

När kor´a hade fått trollskottet hämtade de alltid Runta-Stina på Mossen. Hon botade det genom att ge ko´a in en dag. 306

Skärstad sommaren 1927.

Skogstjuren.

En gång hämtade de Runta-Stina till Lekarebo, för de hade e´ ko, som stod och såg "dusket" ut. Det är skogstjuren, som ridit henne, sa´ Stina. Henne botade hon genom att skära henne i rumpetungen, så det kom ut blod och så ge henne in det på en brödbit.

Skärstad sommaren 1927.

Flensbölder.

Den som kramat ihjäl en vattensork kan bota "flensbölda" 307
(= bölder på juvret) hos kor. Det har Bergkvist i Fingalstorp gjort, och han kan minsann´ bota flensbölda med.

Skärstad sommaren 1927.

Mara.

Jo, det hade de på Halla. Hon red hästarna om nätterna.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Men så var det en skräddare, som tog reda på vem det var och
307 styrde om, att det hörde upp. Men jag vet inte, huru han bar sig
åt med det. Det var i alla fall Lotta på Halla, som var mara.
308 Men skräddar'n gjorde så hon slapp vara det längre.

Skärstad sommaren 1927.

Mot skabb.

Skulle en tvätta sig i en bäck 1 maj på morgonen, innan solen gick upp.

De sa', att alla skräddare hade skabb, och de fick det av pressimman.

Skärstad sommaren 1927.

Kistenaglar.

En havande kvinna får aldrig sitta på en kista. Görhon det, får barnet "kistenaglar", de kallte. Det var en slags små
309 svarta bölder. - Hade hon i alla fall gjort det, så barnet hade fått det eländet, så skulle hon göra detsamma om igen, så hjälpte det.

Skärstad sommaren 1927.

En havande kvinna får inte slå en orm, för då kan barnet få men av det. Jag minns, när jag var med Lydia, ho' som är i Amerika nu, var jag ute på gärdet och räfsade hö. Då kom det
310 en orm mot mig, men jag gick undan, för jag tordes inte slå ho-

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nom.Men efter en liten stund kom han emot mig igen och då slog jag honom, och gömde honom i ett stenrös nere på gärdet. Far var i sta´n den där da´n, och jag tordes inte tala om ´et för honom, när han kom hem. Men det första flicka´ fick och suga på, när jag kom upp, det var ormen. Jag kokade honom, så hon fick väl något i sig. Och hon fick aldrig något men av det. 310

Skärstad sommaren 1927.

Ifall en havande kvinna sopar ugnen, kan barnet få sop-skerva.

Skärstad sommaren 1927.

Barnet blir vindögt, om modern ser genom en springa eller i en butelj. 311

Skärstad sommaren 1927.

Modern fick inte krypa genom ett gap, utan måste riva ner det eller kliva över.

Inte heller fick hon sitta, där man hade haft varmt bröd, för då fick barnet något slags utslag.

Skärstad sommaren 1927.

Förlossningen.

Ingenting fick bäras ut under förlossningen utan att att man först haft eld i det. 312

Skärstad sommaren 1927.

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Efterbörden skall grävas ner. (Av annan sagesman har til- 312
lagts:"under tak".) Det är farligt att kasta bort den hur som helst.Man såg, hur det gick med skomakare Anderssons hustru i Hillinge. Hon hette Charlotte den där människan. Där grävde de inte ner efterbörden utan kastade det i en å. Men hon blev så vansinnig, så hon tålde inte se sin egen karl en gång utan skrek i himlens höjd bara han kom i dörren. Så nog är det far - 313
ligt alltid.

Skärstad sommaren 1927.

Missfall.

Ifall fruntimmerna fick missfall, skulle de bara försöka få tag i präst'kappan, när de var sådana, så stannade det inom kroppen.

Kristin Petter-Larsson hade aldrig någon framgång med barnen först, hon var gifter. Det blev det ena missfallet efter det andra. Men när hon så blev på det viset en gång till, tog hon tag i prästkappan, när prästen gick genom kyrkdörren. Och 314
den gången fick hon då Karl, som var äldst. Se'n var det väl sex till hon fick. Och aldrig hade hon ont av missfall därefetr-
åt.

Skärstad sommaren 1927.

När Axia föddes ritade far en femuddastjärna över dörren. På den tiden hade de för sig, att de skulle skydda barnsängs-kvinnor och barnet genom att sticka in en kniv över dörren och

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och rita kors eller stjärnor över dörrar och fönster. Men någon kniv satte de då aldrig upp hos mig. Jag minns, hur Augustas mor på Skogen sa´ till mig, att jag måste ha en kniv på mig, när jag gick ut, ända tills jag blivit tagen i kyrke. Men jag gick inte och bar på någon kniv mer än efter mi´ första. De sa´, att bergatrollen kunde ta dom annars, men jag märkte då aldrig något. 314 315

Skärstad sommaren 1927.

Kyrktagning.

På den tiden skulle en ta´s i kyrke sex veckor efter en pojk och fem veckor efter en flicka, sen en hade fått dom. Då fick en ligga på en pall längst ner i kyrkan med allt folket te´ och titta på en. Och så kom prästen ner och ledde en upp i kyrkan. 316 Innan en hade blivit kyrktagen, fick en inte vara med om gudstjänsten. - Sån´a som fått sina barn för tidigt kyrktog de inne i sakristian.

Skärstad sommaren 1927.

Dopet.

Vid dopet hade på den tiden två par faddrar: gifte faddern, drängfadder och pigefadder.

Skärstad sommaren 1927.

Skerva.

Det fanns nio olika sorters skerva, men jag kommer väl inte ihåg dom alla så här på rak arm. Det var i alla fall:

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Solskerva.
Månskerva.
Ugnsskerva.
Sopskerva.
Ledskerva.
Horeskerva.
Likskerva.

men det skulle bli två till, men jag kan omöjligen komma på dom nu.

Skärstad sommaren 1927.

Ledskerva.

Man skulle skära av naglarna på fingrarna och tårna och grä- 318
va ner det i en myrstack norr om stugan. Så band de en sölver-
anka om var led och en om halsen. Den om halsen fick sitta kvar,
till den ruttnade bort.

Skärstad sommaren 1927.

I min barndom gick det ikring en käring och gav ut medicin för skerva. Då skulle de läsa samtidigt:"jag botar mitt barn för solskerva, ugnsskerva, sopskerva o.s.v., och så räkna upp alla nio sorterna.

Skärstad sommaren 1927.

Min syster hade skerva i tre år. Henne drog de genom en en, 319
som de fläckt den 1 maj på morgonen, innan solen gick upp. Och
hon blev bra.

Skärstad sommaren1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

319

Horeskerva.

Vår Lydia fick skerva utav en flicka nere hos farfars. Hon hade väl inte varit ärlig utan vatt för mycket med manfolk. Då var det en gumma där nereifrån, där hon var, som skavde ur lite ur hennes sko. Och det gav jag Lydia in, och hon blev bra nästan med detsamma.

Skärstad sommaren 1927.

320

(Till sist bara en anmärkning. Jag tror att de båda sagesmännens uppskattande av 1 maj såsom undergörande dag till största delen beror på alldeles särskilda förhållanden. Så brukar t.ex. Johan Munter varje 1 maj resa in till Jönköping och då tidigt på morgonen gå i spetsen för regementsmusiken genom staden. Denna årligen återkommande och säkert med förväntan motsedda resa kan kanske ha inverkat på deras uppfattning av 1 maj. I varje fall har jag ingenstans eljest under hela sommaren, såvitt jag kan minnas, hört något av sådan art, som det här är fråga om, tillskrivas 1 maj.

Bengt Söderberg).

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
721

Änkan Kristina Andersson, f. Persdotter. Född den 29/11 1841. Jarlsbo. (Sid. 321 - sid. 321)

Lekstugor.

Lekstugorna började annandagjul på kvällen och höll på den natten och da'n därpå. Vi gick förstås hem och åt emellan.

Se'n var det likadant midsommarda'n på kvällen då midsommarslekstuga' började. Vi dansade mest bleking.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Torparen Karl Johansson, Jarlsbo. Son till föregående och ungefär 50 år gammal. (Sid. 322 - sid 323).

När de flyttade in på ett nytt ställe, bar de alltid in en katt först, för att de skulle få tur.

Skärstad sommaren 1927.

Ta kraften ifrån djur.

Det kunde de förr. Det fanns t.o.m. sådana som kunde ta kraften i spårena efter dom. De brukade borra in flygrönn i selen eller oket, för att de inte skulle rå med att ta kraften ifrån dom.

Skärstad sommaren 1927.

Om det var några, som hade skuld för att trolla, så slängde eld efter dom när de gick, för att de ingen makt skulle ha.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

324

Lotta Johansson, Berghemsgatan. Ungefär 75 år gammal.
(Sid. 124 -)

Barnafödsel.

När barna föddes, skulle de lägga en eldglöd i badvattnet och så en till, innan de slängde ut det. Det skulle bevara dom för troll och dålighet.

Koppa-Pella - han vet - fick ett barn, och då skrek bergatrollet:" Barnet hör me´ te´." Se, de hade inte lagt eld i vattnet.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

F.d. Sömmerskan Jenny Johansson. Se sidan 138!

(Sid. 325 - sid. 331.)

325

Innan barnen var döpta brukade de lägga ett blad ur bibeln eller psalmboken hos dom. För de sa´, att annars kunde bergatrollen ha makt med dom.

Skärstad sommaren 1927.

Mamma och moster sa´ alltid:"ettdera går före," när de ordnade med namn åt barnet, innan det var tillkommet.

Skärstad sommaren 1927.

326

De talade förr om, att det inte var bra att kristna upp barnen efter gamla personer, som snart kunde dö, för då kunde barnet dö med. Men det var väl bara prat. Fast när min bror Theodor var död, så fick ju Robert en pojk, och då ville de inte kalla honom Theodor, för de sa´, att han kunde dö med. Men mor sa´,att det inte var farligt, så de kallade honom Theodor, och han lever än.

Skärstad sommaren 1927.

Horeskerva.

327

När Dagmar var liten satt Hilma och badade henne, och flickan var naken förstås. Då kom Idas systerdotter här borte - det var Adas flicka i Askeryd - in och tittade på henne. Se´n

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

frampå året fick hon ett barn, ändå hon inte var mer än fjorton år. Så hon smittade ner Dagmar, men det kunde ju inte vi tänka, att hon, som var så liten, hade vatt oärlig. Men vi slipade av dörr- 327
låsen, som hon hade tagit i, och gav henne in i "krösamos", så hon blev bra igen.

Värst är horeskerva, om de får dom utav fruntimmer, som har sina saker. Då får barnen sår över hela kroppen. - Men det smittar aldrig, om det blir uppdagat, att de varit oärliga.

Skärstad sommaren 1927. 328

Harmynthet.

Det får barnet, om modern får se en harmynt människa eller något sådant djur, och så blir hon rädd.

När jag var i sta´n och lärde mig sy, var det en fru, som var på det viset, och kom ut och såg på en apa de kom och förevisade. Och när barnet föddes, hade det aphuvud.

Jag är riktigt rädd för Rut härinne. Ho´ är bestämt så´n, och ändå stod hon och jag och såg på, när Gustaf dränkte en 329
igelkott här ute i pölen. Det var aldrig redigt bra.

Det är allra farligast i början av havandeskapet.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Dopet. 329

Om inte faddrarna läserefter prästen klart och tydligt, kan inte barnet lära sig läsa ordenligt, utan blir dumt. Mamma sa´ till oss, när vi skulle bli faddrar "Läs för all del efter klart, så barnet kan lära sig läsa."

Skärstad sommaren 1927.

Tomte. 330

Jon i Råby - Lena i Lekarebo var hanses doter - hade tomtar, för det sa´ de alla. Det var en gång jag hade varit vid Bruket och sytt en kväll. Jag hade sällskap med en pojk och vi gick ute och sjåpade så kl. var över 12 på natta´ när jag skulle gå förbi Råby. Pojken jag hade i sällskap hade vänt neranför magasinet. Och när jag kom mitt för Råby, kom det en liten pojk inifrån byggninga´ och gick mot mangelbo´a. Men när han kom dit, försvann han, och då blev jag rädd och tog te´ och springa. Och när jag kom hem, talade jag om det. "Ah, det var 331
Jon´a tomte du såg, flicka," sa´ mor. - Men se´n blev jag så sjuk, kräktes och hade huvudvärk. Da´n därpå kom Stina Sandstedt upp till vår´at, och då sa´ hon:"Du är gastakramad, annars har tomten hatt fatt i dej." Men hon rökte mig med tallris och

Dubblett

ACC. N:R M. 745

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
331

spannade mig, så da´n därpå, var jag bra igen.

De sa´, att ville de inte komma ut för tomten, skulle en spotta tre gånger, innan en gick ut.

Skärstad sommaren 1927.

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Personförteckning

över

berättarna.

Bengt Söderberg.

	Sid.
Andersson, Hjalmar	69
Andersson, Kristina	321
Blomquist, Anna	255
Elming, Ivan	197
Holmström, Anders Johan	201
Johansson, Hulda	75, 152
Johansson, Jenny	138, 325
Johansson, Johan	75, 152
Johansson, Karl	322
Johansson, Lotta	324
Johansson, Oskar	104
Karlsson, Oskar	1
Lagerlund, Olof	244
Lans, Sofia	240
Larsson, Johan	184
Larsson, Klas	210

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

	Sid.
Larsson, Theodor	188
Ljungdahl, Gustaf	73
Magnusson, August	67, 215
Munter, Augusta	261
Munter, Johan	261
Nöjd, F.J.	219
Pettersson, Oskar	72
Svensson, Klas	229
Svensson. O.F.	53
Söderberg, Karin	207

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Register

11.

Avrättning	203, 204
Barn , barnvatten,dop, skeva	207, 208
Barnafödsel	242,324,325
Bortbyting	299
Bröllop	269
Den "hårde"	230
Djur,ta kraften från	269
Dopet	316,329
Drömmunkar	278
Dålighet	212
Död, går igen	211
Fallandesjuka	221
Fiske	290
"Flensbölda"	307
Förlossningen	311
Förgörning	296
Förvaringsställe för värdepapper	268,269
Gastkramning	235

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Gå med grisfoten" 291
Hack-Eva 272
Harmynthet 328
Havandeskap 309
Helgemålsringning 284
Horpiskaren 283
Horeskerva 326
Hårde, den "hårde" 230
Hästar, stanna 192
Hästslakt 201, 203
Idrottslekar 226
Julen 219, 268
Jäst, låna bort 270
Jättar 272
Jättestenar 271
Kista, sänkt med pengar 224
Kistenaglar 308
Klockare Rendahls knappar 288
Klädesdräkten 240, 242, 262
Knäppa brännvin 258
Kraften, ta från djur 269, 322
Kristi Himmelfärdsdag 266 -267

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kyrkan, dricka brännvin 285
Kyrkestöt 300
Kyrketagningen 315
Lek o. danser 282
Lekstugor 279, 321
Linderåsa-käringen 301
Lucia 266 -267
Låna bort jäst 270
Långfredag 266 - 267
Lägga sig vid dagsljus 265
Löss 223
Maj, 1, 266 - 267
Mara 221, 307
Midsommar 220, 251
Missfall 313
Mjölkhare 223
Mångård 258, 259
Märkesdagar 264 - 265
Mästerman 283
Möte 256
Nicken 273
Näcken 224, 294

Dubblett

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 745

Ordstäv 275
Präster 292
Påskabrev 248 - 251
Påskkäring 294
Påskveckans dagar 255, 258
"Rosa-Ville, hästslaktare m.m. 215
Ryggslag, trampa bort 304
Råttor, säga upp 277
Räkneramsor 244 - 248
Segerhuva 221
Siggarpa´-käringen 275 - 276
Singla slant 276
Sjukdomar 188,195- 199
Sjöfrua, höll noten 229, 273
Skabb, medel mot 308
Skerva, ledskerva, horeskerva 316,317,319
Skogstjuren 306
Slåttergille 287
Smör, hindra tillverka 191
Solringar 205

ACC. N:R M. 745

Dubblett
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sticka ut vänskapen 257
Sådd 289
Sånger 281
Sänkt kista med pengar 224

Tideräkning 263
Tjuv, ta reda på 200
Tomtar 210, 259, 293, 330
Troll 221
Trollskottet 305
Tröskning 226
Uggleskrik 257

Virvelvindar 237
Vårtor 187, 190, 252, 255
Vänskap, sticka ut 254
Värdepapper, förvara 268 - 269